

Глас Црногорца... издаје се сваког дана... у Паризу...

ГЛАС ЦРНОГОРЦА

LA VOIX DE MONTENEGRO

Службени орган Краљевине Црне Горе

Journal Officiel du Royaume de Montenegro

La Voix de Montenegro... On s'abonne au bureau du Journal officiel...

Неји код Париза, 30. јуна 1919.

Neully-sur-Seine le 13 Juillet 1919

СЛУЖБЕНИ ДИО

М П

НИКОЛА I.

ПО МЛОСТИ БОЖЈОЈ

КРАЉ И ГОСПОДАР ЦРНЕ ГОРЕ

На приједлог нашег Министра Спољних Послова, Председника нашег Министарског Савјета, Заступника нашег Министра Унутрашњих Послова, а на основу чл. 50. Закона о чиновницима грађанског реда, ријешили смо и рјешавамо да се Ђоку Матановићу, писару Кр. Посланства у Вашингтону, унажи оставка коју је подио на државну службу.

Наш Министар Спољних Послова, Председник нашег Министарског Савјета, Заступник нашег Министра Унутрашњих Послова, нека изврши овај указ.

Неји код Париза, 17. (30) јуна 1919.

НИКОЛА с. р.

Министар Спољних Послова, Председник Министарског Савјета, Заступник Министра Унутрашњих Послова, Ј. С. Пламенац с. р.

НЕСЛУЖБЕНИ ДИО

ДВОРСКЕ И ДИПЛОМАТСКЕ ВИЈЕСТИ

Његово Величанство Краљ Господар присуствовао је 15. (28.) јуна, у пратњи чланова своје војне куће и наших официра, међународним витешким играма које су приређене у Першинг-стадиону код Париза. При доласку као и при одласку, Њ. В. Краљ је од стране америчких војних власти и приредивачког одбора дочекан и испраћен са свијема војничким частима.

Његово Величанство Краљ Господар давао је у педјелу 23. јуна (6. јула) у хотелу Мерису вечеру, у почасти главкомандајућег генерала америчке војске у Европи Першинга. Присуствовали су г. генерал Першинг, пуковник Донсон и поручик Бартон, као и војна пратња Краљева. При вечеру је Њ. В. Величанство Краљ поздравно америчкој војсци и њеном војсковођи, на што је генерал Першинг одговорно веома тоном здравicom Краљу и Црној Гори.

Неји, 4. јуна 1919.

Господин Председник Кр. Владе, Министар Спољних Послова, упутио је ову ноту Њ. Е. господину Клемансоу, Председнику Конференције Мира у Паризу:

Екселенцијо,

Имао сам част прознати се са текстом писма, које је Ваши Екселенција извољела 24. јуна упути-ти Њ. Е. Господину Надеревском, председнику владе Пољске, којим му се писмом саопштава рјешене Великих Сила о признању независности пољске државе.

У том писму наводе се интернационалне обавезе, које Пољска при-ма на себе овим значајним догађа-јем. Осим тога, у писму се тумаче и изјављују ставови из Берлинског уговора, према којима се Срби-ји, Црној Гори и Румунији при-знаје правосавршене независности.

Та тврдња у реченом писму даје ми повода, да обратим пажњу Ва-шој Екселенцији на ове чињенице.

Члан 34. Берлинског уговора, који говори о Србији, и члан 43., који го-вори о Румунији, нијесу истоветни са чл. 26., који говори о Црној Гори, пошто се у поменутиим чланцима уговора Србији и Руму-нији даје државни суверенитет,

а Црној Гори се суверенитет по-тврђује.

Између та два појма: дати суве-ренитет и потврдити суверени-тет, постоји огромна разлика. Србији и Румунији даје се нешто, што до тада нијесу имале у ме-ђународним односима, а Црној Го-ри потврђује се оно, што је она већ имала у међународним односима.

Берлински уговор је Србији и Ру-мунији затекао као трибуталне државе турског царства. Међу-тим, тадашње европске силе врло су добро знале да Црна Гора ни та-да, ни ти икад до тада, није Тур-ској ни у крају ни у погледу политика трибул, те су стога и умишле разлику у горњем изразу. У оста-лом, ја нећу говорити о одјео о фак-тичној независности Црне Горе, добро познаној свим Бал-канцима, као и свим Великим Си-лама, које су са Балканом вјекови-ма долазиле у додир, него ћу наве-сти само ову чињеницу: граду Су-лтана Селима од 1799., која најрје-ђије говори о његовој независ-ности Црне Горе, а која гласи:

«Ми Султан Селим Емир Хан, Господар либа и земље, истока и запада, цар царева, дајемо на знање нашим војскама, нашим и киди-јама у Босни, Херцеговини, Арба-нији и Македонији, да Црногорци нијесу никада били поданици наше блистиве Пирте. Пирте Црно-горци буду добро примани на на-шим границама, а ми се надамо да ће и они тако исто поступати према нашим поданицима.»

Част ми је напоменути Вашој Екселенцији још и то, да та окол-ност, што се је на Берлинском конгресу догодило и повела ријеч о суверенитету Црне Горе, јесте по-текла једино настојавањем ау-стро-угарског делегата графа Ан-драшија, да би он Црној Гори ли-ше могао патристички обавезе из чл. 29. Берлинског уговора, које се одно-се на црногорско припоље, у кор-ист Аустро-угарске, а на штету суверенитета Црне Горе.

Државне Аустро-угарске према Црној Гори било је такво због то-га, што ни у то вријеме не бијаше на Конгресу никако да би зашти-тило права мале Црне Горе, као јед-не ратујуће странке, те да би се диктаторска премоћ кнеза Биз-марка и графа Андрашија према Црној Гори сузбила. Русија, пак, која бијаше Свето-Стефанским Миром изјавила проширене Цр-ној Гори, бијаше ратом издрљана, те се није могла енергично заузети за правосудну ствар Црне Горе, јер је била доведена на том конгресу као пред судом. Међутим позната је ствар, да се за интересе Србије борио Андраши, аустро-угарски де-легат на Берлинском Конгресу.

Молим Вашу Екселенцију, да Конференција Мира ову моју изјаву извољи прихватити к знању.

Изволите и т. д.

Неји код Париза 3. јуна 1919.

Јован С. Пламенац

Председник Кр. Владе, Мини-стар Спољних Послова примио је ову ноту:

Руско Посланство при Влади Краљевине Црне Горе бр. 31.

Париз, 25. јуна (8. јула) 1919.

Његовој Екселенцији Господину Ј. Пламенцу, Министру Председ-нику, Министру Спољних Послова Црне Горе.

Господине Министре Председниче,

С обзиром на меморандум Ру-ског Посланства од 14. (27.) фебру-ара 1918., број 11, част ми је изви-стити Вашу Екселенцију, да ми је с. Сазонов, Министар Спољних

Послова, повјерио, да Краљевској Влади стасил к знању да је теле-грамом Адмирала Колчака, врхов-ног шефа Руске Владе, иста Влада потврдила пријемоћност, којима сам пуноправно био акредитован за Изванредног Посланника и Опцио-носног Министра Русије код Ње-гово Величанства Краља Црне Го-ре Николе и Његове Владе.

Част ми је и овом приликом по-новити Вам, Господине Министре Председниче, узјерене о мом висо-ком поштовању.

ИСЛАВИН

РИЈЕЧ О ЦРНОЈ ГОРИ

У ПАРЛАМЕНТИМА САВЕЗНИЧКИХ ДРЖАВА

1. јула је у енглеском парламен-ту посланик R. Mc Neill влади Ве-лике Британије поставио питање о Црној Гори. Државни подсекретар за Спољне Послове, Cecil Harms-worth одговорио је:

да се у Црној Гори, међу извје-сним дјеловима народа, јавно по-крет за сједињење са Србијом, и то, у форми која не стоји у скла-ду са даљим одржањем црногорске династије. У очима те странке, краљ Никола и његови министри не представљају вољу црногорског народа. Вада Велике Британије раније је била мишљена да ствари занета стоје тако; али касније иза-слала је у Црну Гору свога паро-читог изасланика, графа Салиса, у тој мисли да он испита жеље црногорског народа.

Државни подсекретар је затим изјавио да ће потпуно извјештај поменутог изасланика бити саоп-штен Парламенту, чим он извр-ши повјерену му мисију.

4. јула је у француском парла-менту посланик Pierre Rancil упу-тио ово питање г. Нишону, Мини-стру Спољних Послова:

«да ли је истина, да је Француска Влада одбила да потврди пасоше оним црногорским војницима који желе вратити се својим домовима неслије срећно свршеног рата? Ако је то истина, из којих је раз-лога тако поступљено према тијем савезничким војницима који су се у савезничкој војсци борили, и од којих су неки служили у Legion étrangere, гдје су били одликова-ни Ратним крстовима и Војничким медаљама?»

Горња два случаја најрјечије нам казују да интересовање за пра-вудну ствар Црне Горе расте. Успр-кос настојавању званичне Срби-је, да Црна Гора буде угашена без интересовања и без протеста, то интересовање и ти протести бива-ју све већи и све чешћи. Клеветам и интригама влада Србије била је успјела, да у питању Црне Горе обмане не само јавно мишљење, него и поједине владе Савезника. То нарочито доказује и горња изјава енглеског државног подсекретара за спољне послове, из које се види да је Влада Велике Британије рани-је имала друго мишљење о пра-вним жељама црногорског народа, него што га сад има; због те про-мјене, она је и послала свог пар-очитог изасланика у Црну Гору.

КАКО ЈЕ У ЦРНОЈ ГОРИ

II

Министар председник г. Ј. С. Пламенац упутио је предједнику Конференције Мира г. Клемансоу ноту, 5. јула о. г. број 789., а на ко-је се виде прилике и садашњи режим србијански у Црној Гори. Та нота гласи:

Екселенцијо,

«Потом од 22. марта, број 424., имао сам част оптужити званичну Србију за 14 категорија злочина које је званична Србија учинила у Црној Гори.

Поред свих наших протеста Кон-ференцији Мира, званична Србија несметано чини све више и све веће злочине, не само према држави црногорској и свима институцијама које су са њом у вези, него и према становништву. Свим тим злочини-ма и терору циљ је то, да се ста-новништво најјера на признање насилне анексије Црне Горе Срби-ји. Сва средства, од вјерских об-реда, до ножа и бомбе, употребљу-ју се за постигнуће овог циља. Та-ко нпр. свештеницима је забрањено причешћивати појединце све-док ти појединци претходно не по-ложе заклетву на вјерност кра-љу Петру од Србије. Иде се чак толико далеко, да се заклетва вјер-ности краљу Петру тражи од ишва-лида и од удовица, чији су мужеви погинули у овом рату, ако хоће да добију бенефиције од власти; хра-на и помоћ, која је од Савезника или хуманитарних савезничких друштава намијењена народу, даје се само онима, који пристају да буду присталице Србије. Као крај-ње средство за застрававање ста-новништва и постигнуће овог циља, Србијанци чине праве војне казне-не експедиције у поједине села и крајеве. Тако нпр. 8. маја о. г. таква једна експедиција од 5000 људи напала је на село Стрешевину и Озриниће (околина Никшића). Поповима су рушене куће дотичних села и убијане у њима дјеца и жене.

Кад је послате два дана на крва-ви начин савладан овај легитиман отпор сељака, србијанска војска потпуно је опљачкала шљедећа се-ла у околини Никшића: Озриниће, Стрешевину, Стубицу, Жуњу, Кли-чево, Рубежане, Драговог луку, Глибавац, Милочане, Кочане и Бро-ћанац. У тим селима све је опљач-кано или уништено; стоку нпр. ко-ју нијесу могли потјерати, убијали су из нушака.

По осим организованих злочина према Црногорцима по наредби владе и генерала србијанских, вој-нички краљ Петра чине најгроз-није злочине према становништву црногорском, за које се не уз-мају на одговорност. Ради при-мјера наводимо шљедећа два слу-чаја, који су се ту скоро десили у околини Никшића.

Први случај. Србијански вој-нички су опљачкали једну удовицу у село Драговиће код Никшића. Иста је имала у готовом пову и у стоци око 60 хиљада франака. Кад је србијанска патрола дошла, одузела новац и напљенила стоку — ову несретну жену су довели на обалу ријеке Вистрице, и убили је бајонетима и башили у воду. По-слије пет дана селани су нашли љешину ове жене — на којој је било 18 убода од бајонета — и она пријавила властима Краљевине Ср-бије, саопштивши цмо догађај. Вла-сти су наредиле, да се љешина за-копа, али нијесу никог узимале на одговорност за страшни злочин.

Други случај је с Михаилом Р. Жижичем. О овом злочину част

ЦРНА ГОРА ПРЕД КОНФЕРЕНЦИЈОМ МИРА

МЕМОРАНДУМ КОЈИ ЈЕ 5. МАРТА ПО Н. ДЕЛЕГАЦИЈА КРАЉЕВИНЕ ЦРНЕ ГОРЕ ПОДНИЈЕЛА ВРХОВНОМ САВЈЕТУ ВЕЛИКИХ СИЛА НА КОНФЕРЕНЦИЈИ МИРА У ПАРИЗУ.

ЧЕТИРИ ДОДАТКА МЕМОРАНДУМУ

ДОДАТАК III.

«Тајни уговор», закључен тобож између Аустрије и Црне Горе, којим се је званична Србија служила у својој клеветничкој борби противу Црне Горе.

Да бих очигледније показао како уговор није ништа друго до простачка мистификација (обмана), ја ћу анализирати члан по члан «уговора», онако како је објављен у «Уједињену», једном од листова које издржава г. Н. Пашић.

Према том уговору, Краљ Никола се обвезује:

Да ће штитити аустријске интересе на Балкану. — Какав апсурдум! Владар од 200.000 поданика штитиће интересе једне велесиле од 54 милиона становника, и то, државе која се и сама рачуна међу државе балканске!

Да неће, без претходна споразума с аустријском владом, склапати уговоре ни с којом другом државом, нарочито не са Србијом, с Русијом и с Италијом. — Цео свијет зна да је краљ Никола 1912. склопио свечан савез са Србијом, Бугарском и Грчком, по коме су повели балкански рат противу Турске; даље, 1913. склопио је нов савез са Србијом и Грчком противу Бугарске, и најпослије, 1914. по својој слободној вољи ступио је у данашњи велики рат противу централних држава.

Да ће признати анексију Босне и Херцеговине и да ће се одупријети сваком покушају којим би се хтијело ослободити те српске земље од Аустрије. Краљ Никола је, међутим, био једини који није хтио да призна да анексијом Босне и Херцеговине нијесу повријеђена права српскога народа. А већ смо видјели да је Србија 31. марта 1909. упутила грофу Ерентау, аустро-угарском министру спољних послова, ноту којом признаје да права Србије нијесу оштећена анексијом Босне и Херцеговине. Црна Гора пак, ослањајући се на пријатељство Италије и благодаречи својим традиционалним везама са Русијом, а преко Русије са цијелом Антантом, била је у стању да, посредовањем барона Сквити, италијанског посланика, упути Аустрији изјаву у којој каже: «Убијеђена у пријатељске осјећаје које велике силе гаје према Црној Гори, влада Краљевине Црне Горе је вољна сагласити се са одлукама које оне донесу у погледу чл. 25. Берлинског уговора». — Из тога јасно излази да је Црна Гора била једина која је Српству очувала формално право на Босну и Херцеговину.

Да ће признати основаност аустријских претензија (тежња) на Стари Србију, Македонију и централну Арбашију, и да ће се одрећи свих својих претензија на Снич и на Хај и Нехај; у накнаду за то, Аустрија ће, ако јој допадне три горепоменуте области, дати Црној Гори одштету и сјеверној Арбашији. — Краљ Никола је пак учинио баш обратну; његови ошупомоћени заступници на Букурешкој Конференцији признали су Србији право на Македонију и Ст. Србију. Што се тиче Снича, Црна Гора је својом нотом од 23. септембра 1908. некала од великих сила да јој врате Снич пошто је Аустрија, као што је у истој ноти наглашено, ногама погазила Берлински уговор.

Да ће се држати строго неутрално, ако би Аустрија заратила са Србијом или са Русијом. — Међутим, чим је дошло до сукоба, Црна Гора је одлучно стала уз Србију. Црна Гора је једина држава, Краљ Никола је једини владар, који су се својеволјно, без да су од своје стране поставили услове и без да су били нападнути, ставили уз Савезнике.

Да ће, ако Аустрија и Италија зарате, уступити аустријској флоти Бар и околне стратешке позиције, а у накнаду за то, Краљ ће примити пет милиона круна који ће се исплатити његовој приватној каси. — Истина је баш обратна од тога. Црна Гора је 1909. први пут наоружала Ловћен, и то, тоновима италијанским. — Поменули смо већ да је Црна Гора 1914., затим још двапут 1915., молила Француску и Савезнике за наоружање Ловћена, и да је њена молба остала неуслешена. Црна је Гора дакле учинила баш противно од онога што се тврди у «уговору».

У награду за све ове услуге које је Краљ Никола по «уговору» имао указати Аустрији, а од којих није ни једну извршио, Аустрија се обвезује да ће:

И даље бити пријатељски расположена према књазу Николи, да ће га морално и материјално помагати, и да ће његовој династији гарантовати сталност и сигурност. — (Мало касије ћемо говорити о овом седмом чланку «уговора» и о томе како је Аустрија испунила своје «обвезе».)

Да ће књазу Николи признати краљевску титулу. — Пошто су све силе признале ту титулу, сасвим је природно што је и Аустрија то учинила. Прво је Русија признала, којом је приликом краља одликовала својим највишим одликовањем, маршалством руске војске; црногорски краљ је једини руски маршал, а велики књаз Никола Николајевић му је лично дошио и предао маршалску палицу.

Да ће признати, да се са Бара скине контрола, чим анектира Босну Херцеговину. — Црна Гора је сама скинула ту контролу са Бара, својом потом од 23. септембра 1908. Све силе су пристале на то априла 1909. а Француска је била прва која је послала једну своју ескадру у Бар, камо до тад није смио долазити никакав ратни брод, — да поздравни потицну слободу црногорског мора.

Да ће Црној Гори признати сферу интереса до Дрина. — Не само што Аустрија никад није признала ту сферу, него је 1913. силом отела Црној Гори Скадар.

Да ће књазу Николи признати право на измјене у наслеђеном како их он за добро нађе. — Несмислено! Прави творци овог «уговора» приказују престолонаследника Црне Горе као аустрофила: зар би дакле Аустрија тражила једним уговором да човека, који јој је одан, лиши престолонаслеђења?

«Уједињење» вели:

Главни члан уговора је члан седми, по коме Аустрија, у случају ако би јој пошло за руком да покори балканске државе, обвезује Црну Гору да ступи у једну нијешњу везу с хабсбуршком монархијом; књазу Николи ће, према околностима, у том новом државном савезу бити дато веома узгодно и веома сјајно мјесто, са свима владарским атрибутима и предностима. — Очигледна је ствар да се је, ако икад, а оно у овом рату пружио прилика Аустрији да испуни своје «обвезе» према краљу Николи и да га награди за то што је «издао» Црну Гору, Србију, Српство, Словенство, Савезнике и што им је «прдао» Ловћен. Међутим, све што су, у ствари, биле њене намјере са краљем Николом:

Изасланик аустријске владе, Виктор Адлер, иште у свом мемоару, који је поднио Стокхолмској конференцији, да се Србији тијем омогући излаз на море што ће се сјединити с Црном Гором. — Социјалистички посланик Вендл, у својој полемици са Ризовим, бившим бугарским послаником у Берлину, иште у листу «Форверд» Македонију за Бугарску (Скопље оставља Србији) а у накнаду за то, нека се Србији даде Црна Гора и Скадар. — Повјерљива личност србијанске владе, др. Лазар Марковић, професор београдског универзитета и уредник полудељубеног листа «La Serbie», упутио је париском Temps-у писмо 14. децембра 1917., у ком тврди да је тих дана етигао у Женеви Ченек Степанек, изасланик аустријског министарства спољних послова, и да је предлагао Србији да закључи мир, обећавајући између осталог то да ће Аустрија Србији допустити да се уједини са Црном Гором. — Vossische Zeitung објавио је копцем 1917. интервју бугарског посланика Ризова у Берлину. Ризов иште за Бугарску: Македонију и источни дио Србије (Нин, Неготин, Зајечар ит.д.), а Србија ће у накнаду за то, добити Црну Гору. — У писму бисара Карла, упућеном 1917. принцу Сиксту Бурбонском, а објављеном од г. Клемансоа, нар аустријски пристаје на ресторацију Белгије и Србије, и даје Србији природан излаз на на море. Мада се Црна Гора према Аустрији налазила у истом положају као и Србија и Белгија, у цареву писму се ресторација Црне Горе не помиње ни једном ријечју. Очигледно је да је и цар био мишљења дати Србији излаз на море преко црногорског земљишта уништењем Црне Горе.

Из свега овога излазе двије могућности:

Прва је могућност да је тај уговор између Аустрије и краља Николе заиста постојао, али да краљ Никола није ни један једини услов испунио, но да је свагда поступио и противу уговора и противу Аустрије. У том би случају краљ Никола учинио оно исто што је учинила и Румунија или Италија, које су прије рата имале уговоре с Аустријом.

Друга могућност је та, да уговор никад није постојао, већ да је лажан.

И у првој и у другој могућности — јер трећа могућност не може бити — клевете о том уговору служе само на част краљу Николи и Црној Гори.

ДОДАТАК IV.

Изјава генерала скарара Јанка Вукотића, бившег министра предједника, о догађајима у Црној Гори, током мјесца јануара 1916. којом он онтужује званичну Србију да је изневјерила црногорску војску.

«Шефови генералног штаба црногорске војске били су: од 22. августа 1914. до заузећа Скадра 1915. србијански генерал Војко Јанковић; тада га је заменио његов дотадашњи помоћник, србијански генералштабни пуковник Петар Пешћ, који је на том мјесту остао све до 17. јануара 1916. (по нов. кал.)»

«Таданња црногорска влада, којој је предједник био Лазар Мијушковић, поднела је Аустрији мир 13. јануара 1915. Изјуду мира Мијушковић је званично саопштио представницима Савезних Сила. У том саопштењу су ове ријечи: *Непријатељ је заузео све стратешке положаје наше земље. Ушао је у пријестоницу и цијелој земљи пријети опасност да буде заузета. У индустријској земљи овладао је ке-ред, пљачка, а услед глади и зараве јављају се побуне.*»

«Пуковника Пешћа опозвала је његова влада и он је напустио Црну Гору 17. или 18. јануара 1916. и при свом поласку изјавио ми је да га, по наредби краљевој, ја имам заступити у дужности коју је дотада он вршио, т. ј. да имам примити то мјесто на неколико дана пошто су се сви догађаји један за другим већ десили а послије преговарања за примирје и мир.»

«Примајући се, под таквим околностима, дужности шефа генералног штаба, и рачунајући уто, да ће србијанска војска са довољном снагом досећи положаје за одбрану дуж Војане и околост Скадра, те да ће на тај начин заштитити још једну одштетницу наној (црногорској) војсци, о чему ме је Пешћ увјерио, — ја сам, уз одобрење краља Николе, цијелој црногорској војсци, која се главним својим фронтом тада нахођаше дуж Таре и Лима, смјеста извао дневну наредбу да се има повлачити пут Подгорице, а одатле у Арбашију, преко Скадра.»

«Краљ Никола је 19. јануара напустио Подгорицу и пошао у Скадар; 20. јануара ступовао је из Скадра.»

«Несте вечери, аустроугарски detaшмани су напредовали, без да им је нико давао отпора на Бојани, и сјутра дан, 21. јануара, узлегли су у Скадар и тијем су, прије но је и један црногорски војник из херцеговачке или санџачке војске могао стићи до Подгорице, пресекали једину могућну одштетницу црногорској војсци.»

— КРАЈ —